

Patriarhul Daniel, Colocviul Național de Teologie Dogmatică: Teologia, știința mântuirii și a îndumnezeirii omului, în gândirea Pr. Stăniloae

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a transmis un mesaj în deschiderea lucrărilor Colocviului Național de Teologie Dogmatică din cadrul Facultăților de Teologie din Patriarhia Română, ediția a IX-a, cu tema: „Actualitatea teologiei Părintelui Dumitru Stăniloae (1903-1993)”, Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, 8-9 iunie 2023.

În mesaj, Patriarhul României a subliniat că „Teologia Dogmatică Ortodoxă a Părintelui rămâne cea mai reușită sinteză dogmatică oferită de teologia ortodoxă românească”.

„Purtător al unei mărturii teologice și spirituale mature și serioase, luminoasă și plină de speranță, părintele Dumitru Stăniloae rămâne pentru noi un mare dar pe care Dumnezeu ni l-a făcut, precum și o frumoasă pildă care trebuie să ne inspire”, a precizat Preafericirea Sa.

Mesajul integral:

Teologia, știința mântuirii și a îndumnezeirii omului, în gândirea Părintelui Dumitru Stăniloae

Cu multă bucurie, salutăm și binecuvântăm pe toți participanții la lucrările Colocviului Național de Teologie Dogmatică, care reunește profesorii de teologie dogmatică din cadrul Facultăților de Teologie din Patriarhia Română.

Evenimentul de anul acesta, al nouălea în rândul organizării colocviului, este găzduit de Facultatea de Teologie Ortodoxă din București și pus sub lumina teologiei Părintelui Dumitru Stăniloae, deoarece, în 2023, se împlinesc 120 de ani de la nașterea părintelui și 30 de ani de la trecerea sa la Domnul.

Această dublă aniversare, nașterea pământească și mutarea la viața cerească ale celui mai mare teolog român, trezește în sufletele noastre amintirea luminoasă a părintelui și profesorului nostru, dar ne îndeamnă în același timp la o mai serioasă

cunoaștere, adâncire, valorificare și continuare creatoare a operei sale în dialog cu contextul socio-cultural și misionar al epocii noastre.

Actualitatea teologiei Părintelui Dumitru Stăniloae este tema de anul acesta a colocviului național de teologie dogmatică. Cu mai bine de 40 de ani în urmă, am publicat într-o revistă din Occident, o prezentare a Teologiei dogmatice ortodoxe a Părintelui Stăniloae, apărută în 1978.

Numeam această sinteză a efortului teologic și spiritual, pe care Părintele Stăniloae a oferit-o ca ofrandă Bisericii sale și credinței creștine în cei peste pa-truzeci de ani cât a predat teologia sistematică, O dogmatică pentru omul de azi.

Însă omul de azi nu mai este ca cel de acum 45 de ani. Lumea noastră s-a schimbat mult în ultimele cinci decenii, de la organizarea sa politică, socială, până la modul intim al trăirilor noastre personale și familiale. Și totuși, Teologia Dogmatică Ortodoxă a Părintelui rămâne cea mai reușită sinteză dogmatică oferită de teologia ortodoxă românească. Este firesc, în acest caz, să ne întrebăm de unde-i vine viabilitatea aceasta?

Credem că acest fapt se datorează geniului Părintelui Stăniloae, care a reușit să sintetizeze și să prezinte o Teologie Dogmatică Ortodoxă integrală și inclusivă, în același timp statornică și dinamică, mistagogică și misionară, fidelă și înnoitoare a Tradiției sfinte a Bisericii, arătând mereu actualitatea și creativitatea acesteia.

Părintele îmbină creator Tradiția și actualitatea, tradiția fiind adusă în actualitate, iar actualitatea teologului ortodox înrădăcinată în comuniunea de gândire și viață a Sfinților Părinți. De aceea, când citești opera părintelui Stăniloae, ai impresia că el este contempo-ran cu Sfinții Părinți și, în același timp, îi face pe Sfinții Părinți contemporani cu noi. El însuși este un Sfânt Părinte al secolului al XX-lea.

Privită în conținutul său, teologia Părintelui Stăniloae este caracterizată de centralitatea Tainei lui Hristos: punctul de plecare și de sosire, punctul luminos, centrul vital al teologiei sale este Taina lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, Unul din Treime.

Această centralitate coincide, în mod antinomic, în teologia sa cu centralitatea Tainei Preasfintei Treimi, deoarece „fundamentul dogmelor este Sfânta Treime, comuniune a iubirii desăvârșite”. Propriu-zis, întruparea lui Hristos revelează deplin Sfânta Treime, deoarece „Hristos arată prin Sine pe Tatăl și pe Duhul, săvârșind împreună cu Ei opera de ridicare a omenirii la comuniunea eternă cu Sfânta Treime, Care este Ea însăși structura comuniunii perfecte”[1].

Pornind de fiecare dată în teologhisirea sa de la cele două Taine specifice creștinismului, Părintele Stăniloae a fost permanent preocupat de hristologia trinitară, adică Taina lui Hristos veșnic unit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, iar după Întrupare unit veșnic și cu umanitatea asumată de El și de aceea teologia sa personalist-comunională este mereu actuală, întrucât, așa cum ne spune Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Evrei, „Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același” (Evrei 13, 8).

Teologia ca explicitare a comuniunii Bisericii cu Hristos Cel veșnic viu este, așadar, deodată știință a mântuirii și a vieții veșnice, deoarece a fi mântuit înseamnă a fi unit cu Dumnezeu Cel nemuritor și dătător de viață veșnică. Având în centrul reflecției sale și experienței sale pe Hristos Cel veșnic viu, teologia mântuirii și a vieții veșnice evită tentația de a deveni o ideologie efemeră sau o modă a zilei.

Părintele Dumitru Stăniloae este creatorul unei sinteze neo-patristice înnoitoare și folositoare pentru că reușește să adune sau să țină împreună ceea ce fusese despărțit în mod artificial chiar în interiorul teologiei: morală, spiritualitatea și liturghia.

Vorbind despre importanța Teologiei Dogmatice, ca sinteză și sistematizare a teologiei întregi, cu un scop unitar, precis, Părintele Stăniloae constata: „Lipsa dogmaticii din formarea teologului face din disciplinele teologice studii disparate cu probleme care au pierdut din vedere subordonația lor unui scop unitar. Atenția teologului este deviată, de la Dumnezeu și acțiunea Lui, la filologie, la istorie, la probleme so-cologice etc., privite pentru ele însele. Problema central-religioasă, legătura sufletului cu Dumnezeu, în care se rezolvă toate celelalte probleme este, dacă nu uitată, împinsă pe un plan secundar”[2].

Teologia ca explicitare a tainei mântuirii în Iisus Hristos este conformă cu esența spiritualității liturgice și filocalice a Bisericii, deoarece viața lui Hristos comunicată prin Duhul Sfânt este conținutul esențial al întregii vieți liturgice, sacramentale și duhovnicești a Bisericii.

În acest sens, teologia Părintelui Stăniloae este conformă cu Liturghia ortodoxă, iar aceasta confirmă teologia sa ca fiind nu o teologie particulară, sau o filosofie opțională, ci o teologie eminentă eclesială, teologie făcută în comuniune cu întreaga Biserică.

Părintele Stăniloae, precizează în prefața Dogmaticii sale: „Ne-am străduit în această sinteză, ca și acele studii (publicate între 1950-1977 n.n.), să descoperim semnificația duhovnicească a învățăturilor dogmatice, să evidențiem adevărul lor în

corespondența lui cu trebuințele adânci ale sufletului, care-și caută mântuirea și înaintează pe drumul ei în comuniunea cât mai pozitivă cu Dumnezeu, ca și comuniune supremă și ca izvor al puterii de comuniune. Am părăsit în felul acesta metoda sco-lastică a tratării dogmelor ca propoziții abstracte, de un interes pur teoretic și în mare măsură depășit, fără legătură cu viața adâncă, duhovnicească a sufletului (...). Ne-am condus în această străduință de modul în care au înțeles învățătura Bisericii Sfinții Părinți de odinioară, dar am ținut seama în interpretarea de față a dogmelor și de necesitățile spirituale ale sufletului care-și caută mântuirea în timpul nostru (...). Ne-am silit să înțelegem învățătura Bisericii în spiritul părinților, dar în același timp să o înțelegem așa cum credem că ar fi înțeles-o ei astăzi. Căci ei n-ar fi făcut abstracție de timpul nostru așa cum n-au făcut de al lor"[3].

Așadar, teologia Părintelui Stăniloae, hrănită din gândirea Părinților Bisericii, cu care el se află totdeauna în comuniune, și angajată mai mult sau mai puțin în dialog cu cultura timpului nostru, este deodată o teologie tradițională, fără a deveni totuși tradiționalistă, și actuală, fără a ceda pradă modernismelor efemere.

Ea se concentrează asupra semnificațiilor fundamentale și ultime ale credinței creștine: Dumnezeu este iubire, pentru că El este Sfânta Treime, comuniunea veșnică a Persoanelor vii, infinite, egale, distincte și nedespărțite între Ele; lumea este în ființa sa darul lui Dumnezeu, pecetluit tainic de semnul Crucii, adică este chemată să devină ofrandă a iubirii împlinită în sfințenie; persoana umană nu poate fi redusă la nimic din această lume, deoarece ea este chipul nemuritor al Dumnezeului veșnic viu. Iisus Hristos nu este numai Mântuitorul sufletelor, ci și susținătorul și unificatorul cosmosului în Dumnezeu, fiind El însuși Dumnezeu.

Teologia Părintelui Stăniloae ajută Ortodoxia să se manifeste ca Biserică aptă de dialog cu știința și cultura de astăzi, capabilă să preia selectiv și să sfințească ceea ce poate fi autentic, ceea ce poate fi apel sau reflex al prezenței lui Dumnezeu-Creatorul în creație și reflex sau manifestare tainică a lui Dumnezeu-Domnul în istorie și în viața persoanelor și a popoarelor.

Pentru Părintele Stăniloae nu există un domeniu al existenței umane asupra căruia nu se poate teologhisi. Peste tot, lumina lui Hristos Cel răstignit și înviat din morți sau lumina Sfintei Treimi arată sensul ultim al existenței ca împlinire a creației în iubirea veșnică a Creatorului.

Purtător al unei mărturii teologice și spirituale mature și serioase, luminoasă și plină de speranță, părintele Dumitru Stăniloae rămâne pentru noi un mare dar pe care Dumnezeu ni l-a făcut, precum și o frumoasă pildă care trebuie să ne inspire.

Felicităm pe organizatorii acestei întruniri academice și ne rugăm lui Dumnezeu să binecuvinteze pe toți participanții la colocviu și să le dăruiască bucuria de a lucra în duhul Părintelui Dumitru Stăniloae, pentru care teologia este știința mântuirii și a vieții veșnice.

† Daniel

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Note:

[1] Pr. prof. Dumitru STĂNILOAE, Teologia Dogmatică Ortodoxă, Tom 1, Ediția a V-a, Editua BASILICA a Patriarhiei Române, București – 2018, p. 81

[2] Prefața la traducerea manualului lui Hristu Andrutsos, Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene, Sibiu, 1930, p. V, citat de Diac. Asist. Ioan Ică jr. în volumul omagial Persoană și Comuniune. Prinos de cinstire preotului profesor academician Dumitru Stăniloae 1903-1993, Sibiu, 1993, p. XXV, nota 3.

[3] Prefața la Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol.I, EIBMBOR, București, 1978, pp. 5-6.

Foto credit: Basilica.ro

basilica.ro